

رابطه جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی شیراز

علی دهقانی نازوانی، مریم زارع‌پور*

چکیده

مقدمه: در حوزه انگیزش و یادگیری، اهداف پیشرفت اهمیت ویژه دارد و پیشرفت تحصیلی پیامد رفتاری آن محسوب می‌شود. جهت‌گیری هدف بر این فرض استوار است که رفتار انسان هدف‌مند است و فرد به وسیله اهداف هدایت می‌شود. بنابراین اثرات انگیزشی مهمی در یادگیری و عملکرد دارد. این پژوهش با هدف بررسی رابطه جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی انجام شد.

روش‌ها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-مقطعی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دندانپزشکی شیراز در سال ۹۲-۹۳ بود که علوم پایه را سپری کرده بودند. ۱۲۰ دانشجو (۶۰ دانشجوی سراسری و ۶۰ دانشجوی واحد خودگردان) با نمونه‌گیری تصادفی ساده وارد مطالعه شدند. معدل دانشجویان ملاک پیشرفت تحصیلی و پرسشنامه هدف‌گرایی تحصیلی بوفارد (Buffard) و همکاران ملاک ارزیابی جهت‌گیری هدف بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس دو راهه انجام شد.

نتایج: میانگین نمره کل دانشجویان در جهت‌گیری تسلط ($23/17 \pm 3/36$) از مجموع ۳۰ نمره، جهت‌گیری عملکردی ($27/85 \pm 3/51$) و جهت‌گیری اجتنابی ($23/20 \pm 5/23$) از مجموع ۳۵ نمره به دست آمد. یافته‌ها نشان داد که پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت با جهت‌گیری هدف تسلط ($p < 0/001$, $r = 0/83$) و عملکردی ($p < 0/004$, $r = 0/46$) و رابطه منفی با جهت‌گیری اجتنابی ($p < 0/007$, $r = -0/91$) دارد. در پسران پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری عملکردی ($p < 0/001$, $r = 0/56$) و در دختران با جهت‌گیری تسلط ($r = 0/63$, $p < 0/001$) و عملکردی ($p < 0/005$, $r = 0/42$) رابطه مثبت داشت. دانشجویان سراسری و واحد خودگردان فقط در جهت‌گیری هدف اجتنابی تفاوت معنادار داشتند ($f = 11/27$, $P = 0/001$)؛ پسران عمل‌گراتر ($f = 5/84$, $P = 0/002$) و دختران تسلط‌گراتر ($P = 0/01$, $f = 2/15$) بودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش و آموزش‌پذیر بودن جهت‌گیری هدف، سیستم آموزش دندانپزشکی می‌تواند در جهت بهبود انگیزش درونی و سوق دادن دانشجویان به سمت جهت‌گیری هدف مطلوب برنامه‌ریزی نماید.

واژه‌های کلیدی: جهت‌گیری هدف، پیشرفت تحصیلی، دندانپزشکی، دانشجو

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۵؛ ۱۶(۲۵۱): ۲۱۰ تا ۲۱۸

مقدمه

چندین دهه است که دانشمندان علوم اجتماعی و روانشناسان به چگونگی عملکرد، موفقیت یا شکست

انسان در موقعیت‌های مختلف زندگی از جمله تحصیل می‌اندیشند. آنها به دنبال بررسی این موضوع‌اند که افراد چگونه در موقعیت‌های تحصیلی عمل می‌کنند(۱). از این‌رو، بررسی نقش و تأثیر عوامل و فرایندهای مختلف بر روی عملکرد تحصیلی و نیز روابط متقابل این فرایندها با یکدیگر از جمله حیطه‌های مهم تحقیقات به شمار می‌رود(۲).

یکی از موضوعات مهم در حوزه انگیزش و یادگیری نقش جهت‌گیری هدف یا اهداف پیشرفت است.

*نویسنده مسئول: مریم زارع‌پور، کارشناس ارشد روانشناسی و مشاوره، دانشکده دندانپزشکی، واحد پردیس خودگردان، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. zarepour1357@gmail.com
دکتر علی دهقانی نازوانی، استادیار، گروه پاتولوژی دهان، فک و صورت، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. (alidehghaninazvani@yahoo.com)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۷/۲۷، تاریخ اصلاحیه: ۹۴/۱۲/۱، تاریخ پذیرش: ۹۴/۲/۴

را با دیگران مقایسه کند. پشت سر گذاشتن دیگران و به دست آوردن موفقیت از اهداف این گروه است و نیز بر این نکته تأکید دارد که دیگران چگونه درباره او داوری می‌کنند. یادگیرنده در جهت‌گیری اجتنابی صرفاً برای جلوگیری از نشان دادن بی‌کفایتی تلاش می‌کند و تنها بر شکست خوردن در درس و تحصیل تأکید دارد (۳).

جهت‌گیری هدف را می‌توان برای فهم و پیش بینی این که چگونه افراد به موقعیت‌های پیشرفت واقعی و عینی پاسخ می‌دهند، به کار برد (۶). دانشجویان دندانپزشکی روزانه با موقعیت‌های مختلف درسی، درمانی، بازخوردی، ارزشیابی رو به رو هستند. مطالعه نوع هدفی که دانشجو در موقعیت تحصیلی برای خود بر می‌گزیند، نقش تفاوت‌های انگیزشی در پیشرفت تحصیلی را آشکار می‌سازد. دانشجویان دندانپزشکی با حجم بالای کار بالینی و فیزیکی روزانه روبروست که می‌تواند طاقت فرسا و سخت باشد و اگر وی جهت‌گیری تسلط گرا داشته باشد، این باور را دارد که می‌تواند با تلاش و پشتکار توانایی خود را بهبود بخشد و تلاش او منجر به موفقیت می‌شود. او در موقعیت بالینی، دریافت بازخورد از اساتید را اطلاعاتی مفید برای اصلاح خطاها و افزایش مهارت در نظر می‌گیرد. در حالی که دانشجو با جهت‌گیری عملکردی بازخورد از اساتید (به ویژه بازخورد منفی) را نوعی قضاوت و نداشتن کفایت تعبیر می‌کند که می‌تواند ویرانگر و مضر باشد. بنابراین دانشجو در موقعیت‌های حساس و تصمیم‌گیری‌های درسی و درمانی، در کنار عوامل محیطی به عوامل درونی و انگیزشی خود نیز تکیه می‌کند (۷). نتایج تحقیق کلارک (Clercq) و همکاران نشان داد که جهت‌گیری هدف تسلط، پردازش عمیق اطلاعات درسی را افزایش می‌دهد (۷). نتایج مطالعه استن (Stan) و همکارش نشان داد دانشجویان با

جهت‌گیری هدف از مؤثرترین رویکردها در انگیزش است و تلویحات انگیزشی مهمی در یادگیری و عملکرد دارد. جهت‌گیری هدف، شیوه ناخودآگاه برخورد فرد با یک تکلیف یادگیری شناخته شده است (۳). الگوی یکپارچه از باورها، اسناد و عواطف فرد که سبب می‌شود او به شیوه‌های مختلف به موقعیت‌ها گرایش پیدا کند، در آن زمینه به فعالیت بپردازد و نهایتاً پاسخی را ارائه دهد. جهت‌گیری هدف در موقعیت تحصیلی مبین انگیزه فرد از تحصیل است و پاسخ‌های او را در موقعیت‌های یادگیری تحت تأثیر قرار می‌دهد (۴). در واقع جهت‌گیری هدف رفتار تحصیلی را جهت می‌دهد و قادر به تبیین رابطه بین باورهای دانشجو درباره موفقیت تحصیلی و درگیر شدن و استمرار داشتن در انجام یک تکلیف یادگیری است (۵).

یکی از تقسیم‌بندی‌های متداول اهداف پیشرفت، جهت‌گیری تسلط (Mastery goal orientation)، جهت‌گیری عملکردی (Performance goal orientation) و جهت‌گیری اجتناب از شکست (Avoidance goal orientation) است. در جهت‌گیری تسلط یادگیرنده در تلاش برای رسیدن به صلاحیت و تسلط بر موضوع است و بر فهم موضوع تأکید دارد. هدف اولیه این گروه، کسب دانش و بهبود مهارت‌ها است. یادگیرنده حتی زمانی که عملکردش ضعیف باشد نیز می‌خواهد یاد بگیرد. دانشجو با این نوع جهت‌گیری به دنبال وظایف چالشی است و خطا جزء طبیعی یادگیری محسوب می‌شود. یادگیرنده بیان مثبت از خود و علاقه درونی به فعالیت‌های یادگیری دارد و وقت بیشتری برای یادگیری صرف می‌کند. در جهت‌گیری عملکردی، یادگیرنده در تلاش برای نشان دادن صلاحیت خود است تا خود را لایق، باکفایت و باهوش نشان دهد. بنابراین از وظایف چالشی پرهیز می‌کند. وی تلاش می‌کند توانایی‌هایش

جهت‌گیری تسلط، کم‌ترین و با جهت‌گیری اجتنابی بیش‌ترین اضطراب تحصیلی را دارند(۸). هافمن (Hoffman) و همکاران نیز به اعتباریابی ابزار سنجش جهت‌گیری هدف در بین دستیاران جراحی پرداختند با این هدف که بتوان بهتر درک کرد چگونه تفاوت‌های انگیزشی بر پیشرفت حرفه‌ای اثر می‌گذارد(۳). دلاورپور در پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس جهت‌گیری هدف در دانشجویان مهندسی نشان داد که پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری تسلط و عملکرد رابطه مثبت و با جهت‌گیری اجتناب از شکست رابطه منفی دارد(۹). شریفی اردانی و همکاران در مطالعه خود در میان دانشجویان کارشناسی ارشد در رشته ای مختلف به نتایج مشابه با مطالعه دلاورپور دست یافتند(۱۰). بنابراین سازه انگیزشی جهت‌گیری هدف بر راهبردهای خودتنظیمی و خود نظارتی دانشجو در طول آموزش، اثر می‌گذارد(۱۱و۱۲) و توانایی دانشجو در درک جهت‌گیری خود، افزایش آگاهی و حساسیت به انواع رفتارهای انگیزشی در محیط یادگیری توسط مربیان دندانپزشکی ممکن است آموزش مؤثرتر، تجارب امن‌تر و بیمار محورتر و در نهایت پیشرفت تحصیلی و حرفه ای را به دنبال داشته باشد. به دلیل اهمیت نقش جهت‌گیری هدف در پیشرفت علمی و عملی دانشجویان دندانپزشکی و انجام نشدن تحقیق در این زمینه در حوزه علوم پزشکی، این مطالعه به بررسی رابطه جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی شیراز پرداخت.

روش‌ها

مطالعه حاضر از نوع توصیفی- مقطعی بود. جامعه آماری، کلیه دانشجویان دندانپزشکی شیراز شامل ۱۹۷ دانشجوی دولتی و ۱۹۲ دانشجوی واحد

خودگردان در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ بود که علوم پایه را سپری کرده بودند. از آنجایی که حداقل حجم نمونه در تحقیقات همبستگی ۳۰ نفر است(۱۳)، براساس جدول مورگان برای جامعه ۳۸۰ نفری، نمونه ۱۸۰ نفری تعیین شد.

بنابراین ۱۲۰ دانشجو با نمونه‌گیری تصادفی ساده وارد مطالعه شدند که ۶۰ نفر از آن‌ها از دانشجویان دولتی و ۶۰ نفر از دانشجویان خودگردان انتخاب شدند. ابتدا فهرست کلیه دانشجویان به تفکیک تهیه و با اختصاص دادن شماره به هر یک و قرعه کشی، افراد نمونه مشخص شدند. سپس از آنها دعوت به همکاری شد. بعد از اعلام موافقت و آگاه نمودن ایشان از تحقیق، در صورت داشتن تمایل و رضایت برای شرکت در تحقیق، محل مراجعه و تکمیل پرسشنامه به دانشجویان گروه نمونه اعلام شد. به این ترتیب پرسشنامه‌ها طی دو هفته جمع آوری گردید.

معدل دانشجویان، ملاک پیشرفت تحصیلی (هم خود اظهاری و هم بررسی کارنامه توسط محقق) و پرسشنامه جهت‌گیری هدف، ملاک ارزیابی اهداف پیشرفت در نظر گرفته شد. پرسشنامه هدف‌گرایی تحصیلی (Academic Goal Orientation) بوفارد (Buffard) و همکاران به نقل از جوکار نوع هدفی که فرد در موقعیت‌های تحصیلی برای خود بر می‌گزیند را ارزیابی می‌کند(۱۴). این پرسشنامه دارای ۲۰ گویه با مقیاس لیکرت ۵ قسمتی (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم با امتیاز ۱ تا ۵) است که سه بعد جهت‌گیری هدف تسلط (۶ گویه)، جهت‌گیری عملکرد (۷ گویه) و جهت‌گیری پرهیز از شکست (۷ گویه) را اندازه می‌گیرد. حداقل و حداکثر نمره کسب شده در کل پرسشنامه به ترتیب ۲۰ و ۱۰۰، در جهت‌گیری تسلط ۶ و ۳۰، در جهت‌گیری عملکردی و اجتنابی ۷ و ۳۵ است. ضرایب پایایی با روش آلفای کرونباخ، برای

نتایج

مطالعه حاضر بر روی ۱۲۰ نفر از دانشجویان دندانپزشکی شیراز شامل ۶۰ نفر از دانشجویان دولتی و ۶۰ نفر از دانشجویان واحد خودگردان انجام گرفت. کلیه ۱۲۰ پرسشنامه به طور کامل تکمیل و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (۱۰۰ درصد پاسخ‌دهی). در کل، ۴۵/۸ درصد (۵۵ نفر) پسر و ۵۴/۲ درصد (۶۵ نفر) دختر بودند. حدود ۴۸/۳ درصد (۲۹ نفر) از دانشجویان دولتی پسر و ۵۱/۷ درصد (۳۱ نفر) دختر و از دانشجویان واحد خودگردان ۴۳/۳ درصد (۲۶ نفر) پسر و ۵۶/۷ درصد (۳۴ نفر) دختر بودند. تفاوت معنادار بین نسبت جنسی دو دانشکده وجود نداشت ($P=0/321$).

میانگین سنی کل دانشجویان $22/63 \pm 12/41$ و دامنه سنی آن‌ها ۲۰-۲۵ سال بود. میانگین سنی دانشجویان دولتی $23/68 \pm 2/56$ و دانشجویان خودگردان $21/07 \pm 1/37$ سال بود که تفاوت معنادار بین دو میانگین سنی وجود نداشت ($P=0/211$). میانگین معدل ترم دانشجویان دولتی $14/71 \pm 1/61$ و دانشجویان خودگردان $13/83 \pm 1/52$ بود که تفاوت معنادار بین معدل دو گروه یافت نشد. جدول ۱، میانگین نمرات جهت‌گیری هدف دانشجویان را به تفکیک جنس و دانشکده نشان می‌دهد.

ابعاد تسلط، عملکردی و اجتنابی به ترتیب برابر با ۰/۸۸، ۰/۷۵ و ۰/۷۵ و با روش بازآزمایی به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۸۱ و ۰/۸۱ توسط سازندگان پرسشنامه به دست آمد (۹). در ایران، جوکار با محاسبه ضرایب همبستگی هر سؤال با نمره کل زیر مقیاس مربوطه، روایی مقیاس را تأیید نمود و با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، پایایی را برای ابعاد تسلط، عملکرد و اجتنابی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۶۳ و ۰/۷۰ گزارش کرد (۱۴). در این مطالعه ضریب آلفای کرونباخ کل با اجرای پرسشنامه بر روی ۲۰ نفر از جامعه پژوهش برای عامل‌های تسلط، عملکرد و پرهیز از شکست به ترتیب ۰/۶۱، ۰/۷۸، ۰/۸۰ و ۰/۷۵ به دست آمد. کلیه ۱۲۰ پرسشنامه به طور کامل تکمیل و مورد تحلیل قرار گرفت. کلیه دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش، از انجام آن مطلع شدند و در صورت عدم تمایل از شرکت در تحقیق مجاز به انصراف بودند. رازداری در مورد اطلاعات مرتبط با نمره دانشجو نیز رعایت شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار آماری SPSS-19 و آمار توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی و تحلیل واریانس جهت مقایسه جهت‌گیری هدف در گروه‌ها انجام شد. از لحاظ آماری $p < 0/05$ معنادار در نظر گرفته شد.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمرات دانشجویان در جهت‌گیری هدف به تفکیک جنس و دانشکده

متغیر	گروه	جهت‌گیری تسلط	جهت‌گیری عملکردی	جهت‌گیری اجتنابی
جنس	پسر	$20/52 \pm 1/23$	$33/17 \pm 2/11$	$21/07 \pm 2/43$
	دختر	$29/31 \pm 2/28$	$26/15 \pm 1/92$	$24/63 \pm 1/88$
دانشکده	دولتی	$25/06 \pm 4/17$	$28/37 \pm 3/40$	$21/57 \pm 3/27$
	خودگردان	$21/62 \pm 3/52$	$26/05 \pm 2/17$	$27/75 \pm 2/94$

وجود دارد. پسران عمل‌گراتر ($F=85/5$, $P=0/002$) و دختران تسلط‌گراتر ($F=15/2$, $P=0/01$) بودند.

نتایج تحلیل واریانس نشان داد که بین دختر و پسر در جهت‌گیری تسلط و عملکردی تفاوت معنادار

نتایج تحلیل واریانس نشان داد که بین دانشجویان دولتی و خودگردان در جهت‌گیری اجتنابی تفاوت معنادار وجود داشت ($F=11/27, P=0/001$) و دانشجویان خودگردان اجتناب از شکست بیشتر داشتند.

بررسی رابطه بین سه نوع جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی بر اساس ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت با جهت‌گیری هدف تسلط ($r=0/83, p<0/0001$) و جهت‌گیری هدف عملکردی ($r=0/46, p<0/004$) و رابطه منفی با جهت‌گیری اجتنابی ($r=-0/91, p<0/007$) دارد.

نتایج به دست آمده از بررسی همبستگی بین

جهت‌گیری هدف و پیشرفت تحصیلی به تفکیک دانشکده (دولتی یا خودگردان) نشان داد که در دانشجویان دولتی و خودگردان به طور مشابه ارتباط مثبت معنادار بین پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری تسلط و عملکرد و رابطه منفی معنادار با جهت‌گیری اجتنابی وجود دارد.

نتیجه دست آمده از بررسی همبستگی به تفکیک جنس حاکی از آن بود که در پسران بین پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری عملکردی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. در دختران بین پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری تسلط و عملکردی رابطه مثبت معنادار وجود دارد (جدول ۲).

جدول ۲: همبستگی نمرات جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی به تفکیک جنس و دانشکده

متغیر	پسر		دختر		دولتی		خودگردان	
	r	p	r	p	r	p	R	P
جهت‌گیری تسلط	0/28	0/68	0/63	0/001	0/73	0/01	0/59	0/000
جهت‌گیری عملکردی	0/56	0/0001	0/42	0/005	0/41	0/001	0/45	0/02
جهت‌گیری اجتنابی	0/32	0/12	0/41	0/825	-0/37	0/03	-0/41	0/001

بحث

مطالعه حاضر به بررسی رابطه بین سه نوع جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندانپزشکی شیراز و مقایسه نتایج در بین دختران و پسران و در بین دانشجویان دولتی و خودگردان پرداخت. نتایج در زمینه رابطه پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری هدف در کل دانشجویان نشان داد که پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری تسلط و عملکردی رابطه مثبت، و با جهت‌گیری اجتنابی رابطه منفی دارد. نتایج در دانشجویان سراسری و خودگردان نیز مشابه بود. رابطه مثبت جهت‌گیری تسلط با پیشرفت تحصیلی هم‌سو با نتایج دلاورپور (۹)، شریفی اردانی و همکاران (۱۰) و لینین برینک گارسیا

(Linnenbrink-Garcia) و همکاران (۱۵) بود. دانشجویان با هدف پیشرفت تسلط، علاقه و انگیزش درونی به فعالیت‌های یادگیری دارد و بر این مسأله متمرکز است که چگونه می‌توانم در این درس مسلط شوم؟ و وقت بیشتری برای یادگیری صرف می‌کند. پژوهش ون بوکل (VanBoekel) نشان داد که هدف‌های جهت‌گیری تسلط با الگوهای انطباقی و رفتارهای سازگارانه (مانند حل مسأله، لذت بردن از انجام یک فعالیت و غیره) رابطه دارد (۱۶). به عبارتی دانشجویان با جهت‌گیری تسلط با تکیه بر رفتار حل مسأله و تمرکز بر انجام تکلیف و لذت بردن از آن با موقعیت برخورد می‌کند که پیامد آن می‌تواند پیشرفت و موفقیت درسی باشد. مطالعه کدیور

(kadivar) و همکاران نشان داد که دانشجویان با جهت‌گیری هدف یادگیری و تسلط، استرس تحصیلی کمتری تجربه می‌کند. زیرایادگیری را به عنوان فرایندی تلقی می‌کند که کفایت و شایستگی‌های وی را نمایان می‌سازد (۱۷). در واقع دانشجویان با تمرکز بر فرایند یادگیری دروس، بدون داشتن استرس زیاد می‌توانند پیشرفت تحصیلی خود را تضمین نمایند. این امر در محیط عملی و پر استرس دندانپزشکی می‌تواند بسیار مهم به شمار آید.

یافته وجود رابطه جهت‌گیری عملکردی با پیشرفت تحصیلی هم‌سو با نتایج دلاورپور (۹)، شریفی اردانی و همکاران (۱۰) و جوکار (۱۴) بود. دانشجویان با هدف عملکردی به دنبال اثبات و نشان دادن شایستگی خود است. از آنجا که گرفتن نمرات بالا یکی از آشکارترین ملاک‌های ابراز و نمایش شایستگی است این گروه بر دستیابی به نمره خوب تمرکز می‌کنند.

رابطه منفی پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری اجتنابی، به این معناست که دانشجویی که جهت‌گیری اجتنابی دارد از پیشرفت تحصیلی پایینی برخوردار است. این یافته هم‌سو با نتایج دلاورپور (۹)، شریفی اردانی و همکاران (۱۰) و جوکار (۱۴) بود. محوریت ترس و اجتناب از وارد عمل شدن و به تبع آن انفعالی برخورد کردن، انگیزه تلاش و موفقیت را در این گروه از دانشجویان پایین می‌آورد. مطالعه استن و همکارش هم نشان داد که جهت‌گیری اجتنابی بیشترین اضطراب تحصیلی را به همراه دارد (۸). ایلویوت (Elliot) و همکارش معتقدند که هدف اجتنابی، هدف ناسازگارانه و همراه با پیامدهای مخرب است (۴).

در این مطالعه مشخص شد که در پسران بین پیشرفت تحصیلی و جهت‌گیری عملکردی و در دختران بین پیشرفت تحصیلی و جهت‌گیری تسلط و عملکردی رابطه مثبت وجود دارد. در واقع، هر چه هدف پیشرفت دانشجوی پسر عملکردی‌تر و هدف

پیشرفت دانشجوی دختر تسلطی‌تر باشد، در تحصیل پیشرفت بیش‌تری دارند. این یافته با پژوهش خادمی و همکارش (۱۸) هم‌سو بود. می‌توان گفت که در شرایط فعلی بازار کار و عدم وجود فرصت شغلی برابر و محوریت کسب درآمد در رشته دندانپزشکی برای پسران (به عنوان تأمین‌کننده اصلی هزینه‌های خانواده)، انگیزه‌های درونی آن‌ها برانگیخته نمی‌شود. آن‌ها بیش‌تر متمرکز بر انگیزه‌های بیرونی بویژه انگیزه‌های مالی هستند. به عبارتی دانشجویان پسر آموخته‌اند که در جامعه توان به کارگیری آموخته‌هایشان را ندارند. زمانی که دانشجوی احساس کند در جامعه اثربخش نیست، علی‌رغم میل به یادگیری عمیق، هدف و انگیزش بالا نخواهد داشت. در مقابل، در وضعیت کنونی جامعه، دختران یکی از راه‌های ورود به عرصه اجتماع و فرهنگ را پیشرفت تحصیلی می‌دانند و شاید یکی از مؤثرترین راه‌های پیشرفت برای دختران و دستیابی به جایگاه اجتماعی مناسب، تحصیل باشد، که به نوبه خود انگیزش درونی و بیرونی بالا و تعیین اهداف پیشرفت مبتنی بر موفقیت را تبیین می‌نماید.

بررسی دو جنس در جهت‌گیری هدف نشان داد که بین دانشجویان پسر و دختر در هدف پیشرفت تسلط و عملکردی تفاوت معنادار وجود دارد و پسران عمل‌گراتر و دختران تسلط‌گراتر هستند. این یافته هم‌سو با نتایج مطالعه ایلویوت (Elliot) و همکارش است (۱۹). بخشی از این تفاوت‌ها می‌تواند مربوط به فرزندپروری و تفاوت در رفتار والدین نسبت به دختران و پسران باشد. همچنین به نظر می‌رسد جهت‌گیری و انگیزش دختران درونی‌تر از پسران است و دختران باورهای مثبت‌تر نسبت به توانایی خود در کنترل شرایط و تلاش برای اهداف دارند.

مقایسه نوع جهت‌گیری دانشجویان دولتی و خودگردان نشان داد که بین این دو گروه از

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش وجود رابطه بین سه نوع جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی و تفاوت انگیزشی در تحصیل بین دختران و پسران رشته دندانپزشکی را نشان داد. این نتایج می‌تواند به بدنه علمی آموزش در علوم پزشکی یاری رساند زیرا همان‌گونه که ذکر شد موضوع جهت‌گیری هدف در حوزه آموزش علوم پزشکی در داخل کشور چندان مورد توجه قرار نگرفته است. از جنبه کاربرد عملی نیز با توجه به آموزش‌پذیر بودن جهت‌گیری هدف، با بهره‌گیری از نتایج پژوهش می‌توان در جهت رفع مشکلات تحصیلی، بهبود انگیزش درونی و سوق دادن دانشجویان به سمت جهت‌گیری هدف مطلوب برنامه‌ریزی نمود.

قدردانی

نویسندگان مقاله از دانشجویان محترم دانشکده دندانپزشکی شیراز جهت همکاری در انجام این مطالعه کمال تشکر و قدردانی را دارند.

دانشجویان در جهت‌گیری اجتنابی تفاوت معنادار وجود دارد و دانشجویان واحد خودگردان بیش‌تر هدف اجتنابی دارند. این امر شاید به دلیل پرداخت هزینه تحصیلی نسبتاً بالا در دانشجویان واحد خودگردان باشد زیرا مسائل مالی و پرداخت شهریه یکی از چالش‌های این دانشجویان است. از طرفی میزان امکانات آموزشی دانشکده دندانپزشکی خودگردان شیراز هم‌تراز با دانشکده دندانپزشکی دولتی نیست. تفاوت در شرایط آموزشی و هزینه تحصیلی می‌تواند بر انگیزش پیشرفت و انتخاب نوع هدف تحصیلی دانشجو تأثیر گذارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود جهت روشن‌تر شدن نقش جهت‌گیری هدف در آموزش دندانپزشکی، به طور خاص رابطه جهت‌گیری هدف با عملکرد بالینی و عملی دانشجو بررسی شود. همچنین به منظور آشنا نمودن کادر آموزشی دندانپزشکی با جهت‌گیری هدف و اثر آن بر پیشرفت دانشجو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در این زمینه مفید خواهد بود. وجود پیشینه پژوهشی اندک داخلی و خارجی مرتبط را می‌توان از محدودیت‌های این مطالعه ذکر نمود.

منابع

1. Vidotto G, Ferrario SR, Bond TG, Zotti AM. Family Strain Questionnaire-Short Form for nurses and general practitioners. *J Clin Nurs*. 2010; 19(1-2): 275-83.
2. Hashemi Z, Khayer M. [Barresi rabeteve abad farashenakht atefi va jahatgiri hadaf]. *Journal of Modern Psychological Research of Tabriz University*. 2008; 3(11): 127-150. [Persian]
3. Hoffman RL, Hudak-Rosander C, Datta J, Morris JB, Kelz RR. Goal orientation in surgical residents: a study of the motivation behind learning. *J Surg Res*. 2014; 190 (2): 451-6.
4. Elliot A, McGregor HA. A 2 × 2 achievement goal framework. *J Pers Soc Psychol*. 2001; 80(3): 501-19.
5. Payne SC, Youngcourt SS, Beaubien JM. A meta-analytic examination of the goal orientation Nomological Net. *J Appl Psychol*. 2007; 92(1): 128-50.
6. Wang M, Erdhiem J. Does the five factor model of personality relate to goal orientation?. *Personality and Individual Differences*. 2007; 43(6): 1493-1505.
7. Clercq MD, Galand B, Frenay M. Chicken or the egg: Longitudinal analysis of the causal dilemma between goal orientation, self-regulation and cognitive processing strategies in higher education. *Studies in Educational Evaluation*. 2013; 39(1): 4-13.
8. Stan A, Oprea C. Test anxiety and achievement goal orientations of students at a Romanian university. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2015; 180: 1673-9.
9. Delavarpour M. [Prediction of metacognition awareness and academic achievement based on goal orientation]. *Journal of Modern Psychological Research of Tabriz University*. 2008; 3(9): 71-96. [Persian]

10. Sharifi Ardany A, Khayyer M, Hayati D, Sharifi Ardani A, Raeisi J, Rouhi A. [Predicting Academic Achievement Based on Grit as a Personality Trait with Mediating Role of Goal Orientation Among MA Students of Shiraz University]. *Jondishapour education development*. 2013; 4(1): 53-63. [Persian]
11. Radosevich DJ, Viadyanathan VT, Yeo S, Radosevich DM. Relating goal orientation to self-regulatory processes: A longitudinal field test. *Contemporary Educational Psychology*. 2004; 29(3): 207-229.
12. Elliot ES, Dweck CS. Goal: An approach to motivation and achievement. *J Pers Soc Psychol*. 1988; 54(1): 5-12.
13. Biabangard A. [Raveshhaye tahghigh dar ravanshenasi va olum tarbiati]. 5th ed. Tehran: Dooran; 2009. [Persian]
14. Jookar B. [Barresi rabeteye beyne jahatgiri hadaf va khodnazmbakhshi daneshjoyane daneshgahe shiraz]. *Journal of Humanities and Social Sciences of Shiraz University*. 2005; 45: 56-71. [Persian]
15. Linnenbrink-Garcia L, Tyson DF, Patall EA. When are achievement goal orientations beneficial for academic achievement? A closer look at moderating factors. *International Review of Social Psychology*. 2008; 21(1-2): 19-70.
16. Van Boekel M. Examining the relation between academic rumination and achievement goal orientation [Dissertation]. Victoria: University of Victoria; 2011.
17. Kadivar P, Kavousian J, Arabzadeh M, Nikdel F. Survey on relationship between goal orientation and learning strategies with academic stress in university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011; 30: 453-456.
18. Khademi M, Nooshadi N. [Barresi rabeteye beyne jahatgiri hadaf ba khodnazmbakhshi yadgiri va pishrafte tahsili dar daneshamozane pishdaneshgahi dar Shiraz]. *Journal of Humanities and Social Sciences of Shiraz University*. 2006; 49: 63-78. [Persian]
19. Murayama K, Elliot AJ. The joint influence of personal achievement goals and classroom goal structures on achievement-relevant outcomes. *Journal of Educational Psychology*. 2009; 101(2): 432-447.

Relationship between Goal Orientation and Academic Achievement in Dental Students of Shiraz University

Ali Dehghani Nazhvani¹, Maryam Zarepour²

Abstract

Introduction: In motivation and learning areas, achievement goals are of special importance whose behavioral outcome is academic achievement. Goal Orientation (GO) is based on the premise that human behavior is purposeful and people are driven by goals. Therefore, it has motivational implications for learning and performance. The purpose of this paper was to examine the relationship between GO and academic achievement in dental students.

Methods: This study was a descriptive, cross-sectional research. The population consisted of all dental students of Shiraz University in 2013-14 who had passed the basic sciences course. A total of 120 dental students (Shiraz university=60, international branch=60) were selected by simple random sampling. Students' grade-point average and Buffard's academic goal orientation questionnaire were respectively the criteria for academic achievement and assessing GO. Data were analyzed by means of Pearson correlation coefficient and two-way ANOVA.

Results: Students' mean scores were 33.17 ± 3.36 (out of 30) for the mastery GO, 27.85 ± 3.51 for the performance GO, and 23.20 ± 5.23 (out of 35) for the avoidance GO. Academic achievement had a positive relationship with mastery GO ($p < 0.0001$, $r = 0.83$) and performance GO ($p < 0.004$, $r = 0.46$) and negative relationship with avoidance GO ($p < 0.007$, $r = -0.91$). It had a positive relationship with performance GO ($p < 0.0001$, $r = 0.56$) in male students and with mastery GO ($p < 0.001$, $r = 0.63$) and performance GO ($p < 0.005$, $r = 0.42$) in female students. Students of Shiraz University and international branch were significantly different in avoidance GO ($p = 0.001$, $f = 11.27$). Males were more performance-oriented ($p = 0.002$, $f = 5.84$) while females were more mastery-oriented ($p = 0.01$, $f = 2.15$).

Conclusion: Considering the present results and educability of GO, dental education system should plan for improving internal motivation and directing students toward favorable GO.

Keywords: Goal orientation, academic achievement, dentistry, student.

Addresses:

¹Assistant Professor, Oral & Maxillofacial Pathology Department, Dental School, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran. Email: Alidehghaninazhvani@yahoo.com

² (✉) M.A in Psychology and Counseling, Dental School, International Branch, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran. Email: zarepour1357@gmail.com